

בבית המשפט העליון

רע"א 4584/24

- לפני: כבוד השופטת גילה כנפי-שטייניץ
- המבקשת: בוטיק – שימור מבנים בע"מ
- נגד
- המשיבים: 1. מ.ע.ג.ן – יעוץ וניהול נכסים בע"מ
2. מ.ו. השקעות בע"מ
3. ד"ר משה וינברג, עו"ד
- בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט נ' שילה) מיום 31.3.2024 בת"א 68207-02-20
- בשם המבקשת: עו"ד אלרן שפירא בר-אור; עו"ד רינת דמרי פרי
- בשם המשיבים: עו"ד יעריית ברנן

החלטה

1. לפניי בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט נ' שילה) מיום 31.3.2024 בת"א 68207-02-20, בגדרה נדחתה בקשת המבקשת למתן פסיקתה.
רקע עובדתי והשתלשלות האירועים
2. בין המבקשת, חברת בוטיק – שימור מבנים בע"מ, לבין המשיבים, הבעלים של שני בניינים בעיר תל אביב, נכרת בשנת 2010 הסכם קומבינציה (להלן: ההסכם). על פי ההסכם, המבקשת תבצע עבודות בניה ושימור בבניינים שבבעלות המשיבים, ובתמורה תקבל 25 דירות בבניינים; ואילו המשיבים יקבלו 10 דירות בבניינים, סך של מיליון דולר (להלן: התמורה במזומן), ועוד תמורה נוספת בהתאם לגובה הכנסות המבקשת ממכירת דירותיה (להלן: התמורה הנוספת). בסעיף 38 להסכם נקבע, בין היתר, כי המשיבים יישאו בתשלום המע"מ בגין קבלת שירותי הבנייה מהמבקשת.
3. רשויות מע"מ העריכו את שווי שירותי הבנייה שקיבלו המשיבים, כחלק מן התמורה בגין רכישת הזכויות במקרקעין, בסך של 8,600,623 ₪; כאשר סכום המע"מ הנגזר מכך הוא 1,462,106 ₪. המשיבים, ששילמו סכום נמוך יותר על בסיס תחשיב

שנדחה על-ידי רשויות מע"מ, סירבו לשלם את יתרת המע"מ – ועל כן, נאלצה המבקשת לשלם בעצמה את סכום ההפרש. על כך הגישה המבקשת תביעה נגד המשיבים בסדר דין מקוצר, בה עתרה לחייב את המשיבים לשפותה בסכום ששילמה לרשויות מע"מ – תביעה שהתקבלה בפסק דינו של בית המשפט המחוזי מיום 19.2.2018 (תא"ק 9255-12-17 (להלן: התביעה הקודמת)).

4. ביום 27.2.2020 הגישה המבקשת תביעה נוספת נגד המשיבים – היא התביעה מושא הבקשה דנן. אחד הסעדים בתביעה נגע להנפקת חשבונית מס בגין מכר הקרקע. המבקשת טענה בהקשר זה, כי בעוד שהמשיבים הנפיקו לה חשבונית מס עבור התמורה שקיבלו במזומן והתמורה הנוספת, הם סירבו להנפיק לה חשבונית מס עבור יתרת התמורה ששולמה באמצעות הענקת שירותי בנייה. לטענת המבקשת, המשיבים היו מחויבים על פי חוק להנפיק לה חשבונית כאמור, בסכום של 8,600,623 ₪ בהתאם להערכת רשויות מע"מ את שווי שירותי הבנייה; ומשלא הנפיקו לה חשבונית כזו, נגרם לה נזק בגובה סכום המע"מ בשיעור של 17% מסכום החשבונית, דהיינו סכום של 1,462,106 ₪, אותו ניתן היה לקזז מול רשויות המס לו הייתה מונפקת לה חשבונית כדין.

5. בפסק דינו מיום 20.12.2022, קיבל בית המשפט המחוזי בעיקרה את תביעת המבקשת בכל הנוגע לסעד האמור. נקבע, כי על המשיבים, כמוכרי המקרקעין, מוטלת החובה להנפיק חשבונית מס בהתאם לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן: חוק המע"מ) – וכן כי החבות בתשלום המע"מ בגין חשבונית זו מוטלת עליהם, ולא על המבקשת, כפי טענתם. לאור האמור, הורה בית המשפט המחוזי למשיבות 1-2 להנפיק למבקשת חשבונית מס כדין, בסכום של 8,600,623 ₪, בהתאם להערכת רשויות מע"מ את התמורה בגין המקרקעין שהתבטאה בהענקת שירותי בנייה. בית המשפט המחוזי הוסיף וציין כי "[סכום זה צריך להיות כתוב בחשבונית כשסכום זה כולל את רכיב המע"מ בסך של 1,462,106 ₪]. עוד נקבע, כי ככל שהמבקשת לא תוכל לעשות שימוש בחשבונית ולהתקזז בגינה, יהיה על המשיבים לפצותה "בסכום המע"מ דהיינו בסך של 1,462,106 ₪ (סכום שמשקף מע"מ בגובה של 17% משווי הקרקע שהוערכה בסך של 8,600,623 ₪)", בתוספת ריבית והצמדה כחוק, מחודש אפריל 2013 (להלן: פסק הדין).

6. ביום 16.1.2023 הגישו המשיבים ערעור על פסק הדין לבית משפט זה (ע"א 473/23). טענה מרכזית בערעורם הייתה, כי בית המשפט המחוזי שגה כשקבע שעליהם להנפיק למבקשת חשבונית בסכום של ₪ 8,600,623 נה כולל מע"מ בסך ₪ 1,462,106, ולא בתוספת מע"מ בסכום זה. נטען, כי קביעה זו נוגדת, בין היתר, את עמדת רשויות מע"מ ואת פסק הדין שניתן בתביעה הקודמת, וכי "אם החשבונית אליבא דבית משפט קמא הנכבד כוללת מע"מ אזי שסכום המע"מ אמור היה להיות 1,249,644 ₪". המבקשת, בתשובתה לערעור, טענה בהקשר זה כי "אכן, בית המשפט קמא טעה טעות סופר כאשר ציין כי הסכום של 8,600,623 ש"ח כולל את המע"מ"; ואולם לטענתה, מסכום המע"מ שצוין במפורש בפסק הדין, וכן מקביעתו של בית המשפט המחוזי כי סכום המע"מ הוא 17% מתוך 8,600,623 ₪ – ברור כי הכוונה היא לסכום החשבונית בתוספת מע"מ.

7. ביום 31.1.2024 נערך דיון בערעור. ב"כ המשיבים ציינה בפתח הדיון: "כולנו חושבים ש[בית המשפט המחוזי] שג[ה] כשהוא קבע שזה יהיה כולל מע"מ ולא בתו[ספ]ת מע"מ" (עמ' 1 לפרוטוקול הדיון בשורות 3-4). בהמשך לדברים אלה, הציע בית המשפט לצדדים בתום הדיון, כי פסק הדין יתוקן בהסכמה כך שיובהר שמדובר בסכום שצוין בתוספת מע"מ – ואולם ב"כ המשיבים התנגדה להצעה. יום לאחר הדיון, ביום 1.2.2024, ניתן פסק דינו של בית משפט זה (השופטים נ' סולברג, ג' כנפי-שטייניץ ו-ח' כבוב) הדוחה את הערעור, בהתאם לסמכותו לפי תקנה 148(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי).

8. ביני לביני, ביום 11.6.2023 העבירו המשיבות 1-2 לידי המבקשת חשבונית מס בסכום של ₪ 6,125,800 נה בתוספת מע"מ בסך של ₪ 1,041,386. במכתבן למבקשת הסבירו, כי בהתאם לפסק הדין עליהן להנפיק "חשבונית מס מסכום של 8,600,623 ₪ כולל מע"מ. לפיכך, הקרן לגביה יש לחשב את המע"מ היא בסכום של 7,350,960 ש"ח ומשכך סכום המע"מ הינו 1,249,663 ₪". עוד הוסיפו המשיבות וציינו, כי "יש להפחית את חלקו של [המשיב 3], המהווה 1/6, וזאת בהתאם לסעיף 9 בעמ' 10 לפסק הדין [...] ועל מרשתכם להוציא בגין סך זה חשבונית עצמית בסך של 208,277 ₪ (=1,249,663:6)". המבקשת הגישה את החשבונית האמורה לרשויות מע"מ, וזוכתה בהתאם בסכום נומינאלי של ₪ 1,041,386 נה בלבד. בהמשך לכך, פנתה המבקשת למשיבים בדרישה לשלם לה את ההפרש בין סכום זה, לבין סכום המע"מ שהיה עליהם לכלול בחשבונית בהתאם לפסק הדין (1,462,106 ₪); וכן דרשה סכום נוסף בגין ריבית והצמדה – ובסך הכול, סכום של 815,377 ₪. זאת דרשה, בהתבסס על קביעתו של בית המשפט המחוזי

בפסק דינו שלפיה אם המבקשת לא תוכל להתקזז בגין החשבונית שתועבר לה, יהיה על המשיבים לפצותה בסכום המע"מ בתוספת ריבית והצמדה. במכתב תשובתם מיום 12.2.2024, דחו המשיבים את דרישתה זו של המבקשת.

9. על רקע זה, הגישה המבקשת לבית המשפט המחוזי, ביום 25.2.2024, בקשה למתן פסיקתה המחייבת את המשיבים לשלם לה סכום של 815,377 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית. בבקשתה טענה המבקשת כי "בפסק הדין נפלה טעות סופר שכן חרף העובדה כי בית המשפט הנכבד ציין מפורשות כי שיעור המע"מ שעל החשבונית לכלול עומד על 1,462,106 ₪, נכתב בפסק הדין כי על ה[משיבים] להפיק עבור ה[המבקשת] חשבונית בסך 8,600,623 ₪ כאשר סכום זה 'כולל' מע"מ". לטענת המבקשת, המשיבים ניצלו טעות זו כדי לנקוב בחשבונית שהנפיקו בסכום מע"מ נמוך יותר משנקבע, ואף הוסיפו והפחיתו מסכום זה את "חלקו של המשיב 3" – כל זאת, בניגוד להוראות פסק הדין. לפיכך עתרה לפסיקתה המחייבת את המשיבים לפצותה בהפרש בין סכום המע"מ שנקבע בפסק הדין ובין סכום המע"מ בו זוכתה על-פי החשבונית שהנפיקו המשיבים. לבקשתה צירפה המבקשת אישור רו"ח וכן תדפיס ממערכת מע"מ על סכום הזיכוי שהתקבל בגין חשבונית המס שהנפיקו המשיבים.

המשיבים טענו מנגד כי דין הבקשה להידחות, משאין מדובר בבקשה למתן פסיקתה אלא בבקשה לשינוי פסק הדין, או בבקשה לתיקון טעות בפסק הדין – אשר המועד להגשתה חלף לפי הוראת סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט). עוד הוסיפו המשיבים, כי המבקשת העלתה טענה זהה לטעות שנפלה בפסק הדין כתשובתה לערעור שהגישו המשיבים, ואולם זו לא התקבלה שעה שבית המשפט העליון דחה את הערעור והותיר את פסק הדין על כנו.

10. בהחלטת בית המשפט המחוזי מיום 31.3.2024 – היא העומדת במוקד הבקשה שלפניי – נדחתה הבקשה למתן פסיקתה. בית המשפט המחוזי קבע בהחלטתו כי "פסק הדין חלוט ובית המשפט לא מוסמך לשנות בו דבר. פסיקתא מטרתה ככלל לשקף את פסק הדין ולא לתקנו. לצורך תיקון טעות סופר היה על המבקשת להגיש בקשה כדין במועד", היינו בתוך 21 יום, ואולם הבקשה הוגשה בחלוף מעל לשנה מאז ניתן פסק הדין. כן צוין, כי "המבקשת טענה במפורש בתשובה שהגישה לבית המשפט העליון [...] כי לטענתה יש טעות סופר בפסק הדין. אולם, פסק הדין אושר בבית המשפט העליון ללא כל שינוי

והמבקשת אף לא ערערה עליו". לאור קביעות אלה, נדחתה הבקשה.

טענות הצדדים בבקשת רשות הערעור

11. המבקשת טוענת בבקשה שלפניי, כי בית המשפט המחוזי שגה בקביעתו לפיה אין מדובר בבקשה למתן פסיקתה. לדידה, אין מחלוקת בין הצדדים כי סכום המע"מ הנדון לפי קביעת רשויות מע"מ עומד על סך של 1,462,106 ₪, ואף המשיבים סברו בערעור שהגישו על פסק הדין, כי בית המשפט המחוזי שגה משקבע שהסכום כולל מע"מ, ולא בתוספת מע"מ. לטענת המבקשת, על אף שפסק הדין ברור ומציין את סכום המע"מ במפורש מספר פעמים, המשיבים נתלו במילה "כולל" באופן היוצר אי-בהירות מלאכותית, זאת כדי לחמוק מתשלום מלוא הסכום שנפסק לחובתם. לגישת המבקשת, המילה "כולל" יצרה, לכל היותר, סתירה פנימית; אך מדובר בסתירה שתיקונה ברור ולא נדרש לשם כך ליצוק תוכן חדש לפסק הדין. לבסוף נטען, כי בית המשפט המחוזי התעלם מטענות המבקשת הנוגעות להתחמקות המשיבים מתשלום ריבית והצמדה וכן להפחתת חלקו של המשיב 3 "מסכום המע"מ, הכול בניגוד לפסק הדין.

12. המשיבים טוענים בתשובתם, כי הקביעה לפיה סכום החשבונית כולל מע"מ אין מקורה בשגגה אלא בקביעה מכוונת, שכן "אם היה קובע בית משפט קמא הנכבד כי החשבונית בגין מכירת הקרקע תהיה בתוספת מע"מ, היה עליו לקבוע באותה נשימה כי על המבקשת לשלם את המע"מ למשיבים כנגד קבלת חשבונית המס". לעמדת המשיבים, פסק הדין ברור ואינו טעון תיקון, משהמילים "בתוספת מע"מ" כלל לא נזכרו בו. עוד סומכים המשיבים את ידיהם על כך שערכאת הערעור הותירה את פסק הדין על כנו, לדבריהם תוך דחיית טענת המבקשת כי נפלה בו טעות. נטען, כי המבקשת ציינה בכל הזדמנות אפשרית כי נפלה טעות בפסק הדין, אולם לא פעלה במסגרת הדין לתיקון הטעות ועל כן, משעה שפסק הדין הפך לחלוט, אין לה להלין אלא על עצמה. לבסוף, ובהתייחס להפחתת חלקו של המשיב 3 מסכום המע"מ נטען, כי משהלה אינו בגדר "עוסק" כהגדרתו בחוק המע"מ, אין הוא חב בהנפקת חשבונית עבור חלקו במכירת הקרקע למבקשת – זאת כפי שנקבע, לשיטת המשיבים, בפסק הדין עצמו.

דיון והכרעה

13. לאחר עיון בבקשת רשות הערעור, בתשובה לה ובכלל החומר הרלוונטי, החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה רשות ערעור, והוגש ערעור על פי הרשות שניתנה. כפי שיפורט להלן, דין הערעור להתקבל.

רקע נורמטיבי – בין פסיקתה מבהירה או מתקנת ובין בקשה לתיקון טעות

14. תקנה 133(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, מקנה לבית המשפט סמכות, לבקשת בעל דין, לערוך פסיקתה. פסיקתה זו אינה עומדת בפני עצמה, והיא נסמכת על הכרעה שיפוטית קודמת שניתנה – החלטה או פסק דין – כאשר מטרתה לשקף את הוראותיה האופרטיביות באופן שיאפשר את מימושה היעיל (ראו למשל: ע"א 3832/10 מיטרני נ' מחלוף, פסקה 8 (10.8.2010) (להלן: עניין מיטרני); רע"א 9002/23 עזבון המנוח עליאן נ' י.מ.י.א. השקעות ונכסים בע"מ, פסקה 17 (9.4.2024); אורי גורן סוגיות בסדר דין אזרחי כרכים א-ב, 870-869 (מהדורה 13, 2020)).

15. בפסיקה מקובלת הבחנה בין שני סוגים של פסיקתה: "פסיקתה משקפת" ו-"פסיקתה מבהירה" או "מתקנת". הסוג הנפוץ יותר של פסיקתה, הוא פסיקתה משקפת, המהווה שיקוף גרידא של הנאמר בהחלטה השיפוטית – באופן המזקק את התוצאה האופרטיבית של ההחלטה ללא כל גריעה או תוספת, וללא הנימוקים הנלווים לה (רע"א 5962/16 נווה נ' יוסף, פסקה 9 (21.11.2016) (להלן: עניין נווה); רע"א 3417/12 תמיד נ' נובה ארנה בע"מ (בפירוק), פסקה 6 (28.10.2012) (להלן: עניין תמיד)). בשל טיבה של פסיקתה זו, היא יכולה להינתן גם על-ידי שופט או רשם אחר מזה שנתן את ההחלטה המקורית, אם כי ההעדפה היא לשופט שישב בדין (וראו תקנה 133(ד) לתקנות סדר הדין האזרחי). פסיקתה מבהירה או מתקנת, היא בגדר החריג, והיא נועדה להבהיר את תוצאת ההחלטה השיפוטית, או לפרש נקודה עמומה או בלתי נהירה בה המקשה על מימושה. זאת, "כאשר פסק הדין סתום או עמום ולשם מימושו הנכון נדרשת פעולה פרשנית או מבהירה, הנעשית במסגרת הפסיקתה" (עניין תמיד, בפסקה 6). פסיקתה כזו תינתן ככלל על-ידי המותב שישב בדין (רע"א 9643/09 מתן י. מערכות תקשורת ואיתור בע"מ נ' א.ד.י. מערכות סטריאו ואזעקות לרכב בע"מ, פסקה ח (23.12.2009); רע"א 426/09 סאלח נ' חברת אזהר, חברה לפיתוח נכסים, פסקה 15 (20.7.2009); עניין מיטרני, בפסקה 9).

16. עם זאת, המסלול העיקרי לתיקון טעות שנפלה בפסק דין, על-ידי הערכאה שנתנה את פסק הדין, הוא המסלול אותו מתווה הוראת סעיף 81(א) לחוק בתי המשפט.

הוראה זו מעניקה לבית המשפט סמכות לתקן טעות שנפלה בהחלטה או בפסק דין שנתן, בהתקיים התנאים הבאים:

”מצא בית משפט כי נפלה טעות בפסק דין או בהחלטה אחרת שנתן, רשאי הוא, תוך עשרים ואחד ימים מיום נתינתם, לתקנם בהחלטה מנומקת, ורשאי הוא לשמוע טענות בעלי הדין לענין זה; לענין זה, 'טעות' - טעות לשון, טעות בחישוב, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, הוספת דבר באקראי וכיוצא באלה”.

כעולה מהגדרת ה"טעות", וכפי שנקבע בפסיקה ענפה, סמכות זו שמורה לתיקון טעויות טכניות באופיין, שאינן מהותיות – כגון שיבושי לשון, עניינים שנכללו בשגגה בהחלטה השיפוטית, או עניינים שנשמטו מן ההחלטה בהיסח דעת, אף שבית המשפט התכוון לכלול אותם מלכתחילה בהחלטתו (ראו למשל: 769/77 יוסיפוב נ' יוסיפוב, פ"ד לב(1) 667, 670-671 (1978); ע"א 9357/09 חברת החשמל לישראל בע"מ נ' עמיר, פסקה 5 (10.3.2010); רע"א 8677/23 אסרף נ' מלול, פסקה 15 (18.3.2024); טל חבקין "תיקון אנכי, תיקון אופקי ומה שביניהם: על חלוקת תפקידים יעילה בין שלוש ערכאות שיפוט" משפטים מה 333, 345 (2015)).

סמכות זו, לתיקון טעות טכנית שנפלה בהחלטה, נועדה לאזן בין עקרון "גמר המלאכה" וסופיות הדיון, מן העבר האחד; ובין שיקולי יעילות שנועדו לדייק את תוצאת ההליך המשפטי באופן שישקף נכונה את שהתכוון לו בית המשפט, מבלי להידרש להשגות ערעוריות מיותרות ותוך חיסכון במשאבי שיפוט, מן העבר השני (רע"א 2980/18 יורו מאני נכסים (1995) בע"מ נ' לוי השקעות ובנין בע"מ, פסקה 15 (19.7.2018)).

17. כפי שניתן להתרשם, קיים דמיון מסוים בין בקשה לתיקון טעות לבין בקשה למתן פסיקתה מבהירה או מתקנת (וכן בין בקשה לתיקון טעות לבין בקשה להבהרת פסק דין לפי סעיף 12 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967, וראו למשל בש"א 5738/91 בן דוד נ' ג'רבי, פ"ד מו(1) 317, 319 (1991); יצחק כהן "תיקון טעות בפסק דין" – אליה וקוצים בה: הצעה לסילוקם" מחקרי משפט כו 789, 797 (2010)). המשותף לשתי הבקשות, ששתיהן נועדו להבהיר או לתקן החלטה שיפוטית שניתנה, באופן הנותן תוקף לכוונתו המקורית של בית המשפט אשר נתן את ההחלטה. קו הגבול בין תיקון טעות לבין מתן פסיקתה מבהירה או מתקנת, אינו תמיד ברור – ולעיתים עשויים השניים לחפוף זה את זה (והשוו: ע"א 1050/01 גבעת כח מושב עובדים להתיישבות

שיתופית בע"מ נ' רזנבלום, פסקה 6 (24.2.2002); חמי בן-נון וטל חבקינ הערעור האזרחי 444 (מהדורה 3, 2012)). כך למשל, ניסוח לא ברור של הוראה אופרטיבית בהחלטה שיפוטית, עשוי להיתפס לעיתים כ"טעות לשון" הטעונה תיקון לפי סעיף 81 לחוק בתי המשפט, ולעיתים כנקודה סתומה הטעונה פירוש והבהרה באמצעות פסיקתה מבהירה (וראו לדוגמה את המקרה בבג"ץ 4648/95 יזראמקס תחנת דלק בע"מ נ' משרד האנרגיה והתשתית (24.7.1995). כן ראו: רע"א Khalid Nasser Alghafly 1820/23 נ' פאדי, פסקה 17 (29.5.2023)).

18. פסיקת בתי המשפט ניסתה להבחין בין שני סוגי הבקשות. צוין, כי הסמכות למתן פסיקתה רחבה יותר מן הסמכות לתיקון טעות: בעוד שתיקון לפי סעיף 81 לחוק בתי המשפט נסב ככלל על טעות שהיא "טכנית-מקורית", התיקון וההבהרה בפסיקתה מתקנת "אינם חייבים להיות טכניים בלבד" (עניין מיטרני, בפסקה 16; עניין נווה, בפסקה 13). על כך ניתן להוסיף, כי בעוד שסמכות התיקון נועדה לטפל בטעות או בהשמטה שנפלה בהחלטה, פסיקתה מבהירה מטפלת בעמימות בהחלטה שאין מקורה בהכרח בטעות, אלא למשל בסתירה פנימית בהחלטה האופרטיבית או במילה שניתן לייחס לה מספר מובנים (להבדיל ממילה בעלת מובן אחד שגוי – כגון מספר חלקה לא נכון – שהיא בגדר "טעות").

19. ההבחנה בין ההסדרים השונים היא בעלת חשיבות, לכאורה, בין היתר לנוכח השוני במועדים החוקיים הקבועים להגשת כל בקשה. כך, על בעל דין להגיש בקשה לתיקון טעות, בהתאם לסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט, בתוך 21 ימים מיום מתן ההחלטה המקורית (וראו לעניין פרשנות לשון הסעיף בהקשר זה: רע"א 4024/06 קינן נ' הירשברנד, פסקה ח(3) (28.1.2007); ע"א 5897/14 חיון נ' דטברג, מנהל מיוחד על נכסי יהודה ניב, פסקה 4 (7.6.2015)); וזאת ככל שאין מדובר בבקשת תיקון מוסכמת, אותה ניתן להגיש "בכל עת" (סעיף 81(ב) לחוק בתי המשפט)). מנגד, בקשה למתן פסיקתה, לרבות פסיקתה מבהירה או מתקנת, אינה מוגבלת בזמן – ומכאן, הצורך להבטיח כי הפסיקתה לא תנוצל כאמצעי לעקוף את מגבלת הזמן הקבועה בסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט (והשוו לאמור בעניין מיטרני, בפסקה 16, לגבי החשש מפני שימוש בבקשה למתן פסיקתה לצורך הארכת המועד להגשת ערעור על ההחלטה המקורית).

20. לצד האמור יוער, כי בפסיקה נוהגת גישה ליברלית ביחס להארכת המועד להגשת בקשה לתיקון טעות. תקנה 176(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, מאפשרת לבית המשפט להאריך מועד שנקבע בחיקוק לעשיית דבר, בהתקיים "טעמים מיוחדים" לכך.

כך נקבע, כי לאור אופייה של בקשה לתיקון טעות, יש להקל בדרישה לקיום 'טעם מיוחד' להארכת מועד להגשת בקשה כזו, כך ש"כל אימת שהתיקון לא יגרום לבעל הדין המשיב עיוות דין, ויש למבקש הסבר מתקבל על הדעת למחדלו, ייטה בית המשפט לראות, שקיים 'טעם מיוחד', המצדיק היעדרות לבקשה" (ד"נ 29/83 "סהר" חברה לביטוח בע"מ נ' כהנא, פ"ד לט(4) 433, 438 (1985) (להלן: עניין סהר). דברים אלה נאמרו בהתייחס לתקנה 528 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984, אולם הם יפים גם להסדר הזהה החל על-פי התקנות החדשות – וראו: יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי: מורה נבוכים 473 (2021)). יתר על כן, הובעה הדעה כי במקרים המתאימים לכך רשאי בית המשפט להאריך את המועד להגשת הבקשה לתיקון טעות ביוזמתו, ואף לעשות כן במשתמע במסגרת החלטתו בבקשת התיקון, ובלבד ששוכנע שלא נגרם עיוות דין לצד שכנגד בשל כך (ע"א 4308/00 עספור נ' ח'ורי, פ"ד נה(3) 865, 868 (2001); ע"א 856/12 צרפתי שמעון בע"מ נ' פרחי ביקל בע"מ, פסקה 6 (12.2.2012)). למותר לציין, כי אין באמור כדי לפטור את בעלי הדין מחובתם לפעול בשקידה ראויה לבחינת פסק הדין סמוך לאחר שניתן, ולהגשת בקשה לתיקון טעות שנפלה בו תוך המועד הנקוב בדין.

לבסוף, נקבע כי התנגדותו של בעל דין לבקשה לתיקון טעות, אך בשל חלוף הזמן בנסיבות בהן אין מחלוקת אמיתית שאכן נפלה טעות בפסק הדין – עשויה להוות עמידה על זכות בחוסר תום לב (ראו: רע"א 5918/09 מרדכי נ' מינהל מקרקעי ישראל, פסקה 7 (30.12.2009) (להלן: עניין מרדכי)).

מן הכלל אל הפרט

21. בענייננו, במוקד המחלוקת עומדת קביעתו של בית המשפט המחוזי בפסק דינו, לפיה על המשיבים להנפיק למבקשת חשבונית מס בסכום של 8,600,623 ₪, "כשסכום זה כולל את רכיב המע"מ בסך של 1,462,106 ₪" (ההדגשה נוספה). ברי לכל בר דעת שנפלה טעות בקביעתו זו של בית המשפט, שכן סכום המע"מ שננקב, על פי שיעורו במועד הרלוונטי (17%), אינו נגזר מסכום חשבונית המס, ככל שזו כוללת את המע"מ. כך, רכיב המע"מ הנגזר מסכום של 8,600,623 ₪, ככל שזה כולל את המע"מ, עומד על 1,249,663 ₪; בעוד שרכיב המע"מ המתווסף לסכום של 8,600,623 ₪ עומד על 1,462,106 ₪. לפיכך, השאלה היא, האם בקביעתו זו התכוון בית המשפט המחוזי לכך שסכום החשבונית בסך של 8,600,623 ₪ יכלול את רכיב המע"מ; או שמא כי לסכום

זה יתווסף רכיב המע"מ.

22. כבר בפתח הדברים ייאמר, כי למקרא פסק הדין בכללותו, לרבות הוראותיו האופרטיביות, נעלה מספק כי לסכום החשבונית שננקב (8,600,623 ₪) יש להוסיף את רכיב המע"מ (1,462,106 ₪). כאמור, בית המשפט המחוזי נקב בפסק הדין, מספר פעמים, בסכום המע"מ העומד על סך של 1,462,106 ₪ (ראו: סעיפים 20 ו-22 לפסק הדין), ואף ציין כי סכום זה "[מ]שקף מע"מ בגובה של 17% משווי הקרקע שהוערכה בסך של 8,600,623 ₪". אילו התכוון בית המשפט המחוזי לכך שהסכום של 8,600,623 ₪ כולל בתוכו מע"מ – הרי שאז היה מציין כי רכיב המע"מ עומד על סך של 1,249,663 ₪, המהווה 17% מסכום של 7,350,960 ₪. ואולם, לסכומים אלה אין כל זכר בפסק הדין; ולא בכדי – המבקשת טענה בתביעתה כי היא זכאית לחשבונית בסכום של 8,600,623 ₪ בתוספת מע"מ בסך של 1,462,106 ₪, וזאת בהתבסס על הערכת רשויות מע"מ את שירותי הבנייה, סכום שלא היה שנוי במחלוקת ואף נדון בתביעה הקודמת בין הצדדים. מכאן, כי הפירוש לפיו הסכום שצוין כולל בתוכו מע"מ, נעדר כל אחיזה.

23. למעשה, כעולה מכתבי טענותיהם בערעור ומן הדיון בערעור, הבינו הצדדים היטב את הוראות פסק הדין, והיו תמימי דעים כי אכן נפלה בו טעות, באופן שלסכום החשבונית יש להוסיף מע"מ. חרף זאת, ולעת ביצוע פסק הדין, התעקשו המשיבים לפרש את קביעתו האמורה של בית המשפט באופן שסכום זה כולל מע"מ, והמבקשת נאלצה להגיש בקשה למתן פסיקתה. בשונה מעמדתו של בית המשפט המחוזי בהחלטתו מושא הבקשה, איני רואה מניעה לראות בבקשתה זו, כפי שהוכתרה בכותרתה, בקשה למתן פסיקתה. קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה "פסיקתא מטרתה ככלל לשקף את פסק הדין ולא לתקנו", מתעלמת מקיומו של סוג נוסף של פסיקתה – פסיקתה מבהירה או מתקנת, וזאת להבדיל מפסיקתה משקפת. סוג זה של פסיקתה מתאים לנסיבות ענייננו, משמבוקש מהמותב שישב בדין ליישב מחלוקת שנתגלעה בין הצדדים ביחס לפירושה הנכון של סתירה פנימית או נקודה עמומה, לכאורה, בהוראותיו האופרטיביות של פסק הדין שנתן (וראו ההפניות בפסקה 15 לעיל).

24. אף אם נראה בקביעתו של בית המשפט המחוזי בפסק דינו משום "טעות" כמובנה בסעיף 81(א) לחוק בתי המשפט – עדיין אני סבורה, כי היה מקום לדון בבקשה

לגופה חרף האיחור בהגשתה. התנגדותם של המשיבים לתיקון הטעות, בנסיבות המתוארות, בשל האיחור בהגשת הבקשה – מהווה כמובהק עמידה על זכות בחוסר תום לב (והשוו לעניין מרדכי). אף שהצהירו בעת הדיון בערעורם לבית משפט זה כי "כולנו חושבים ש[בית המשפט] שגה כשהוא קבע שזה יהיה כולל מע"מ ולא בתוספת מע"מ", וכך גם טענו בכתב הערעור שהגישו על פסק הדין – בתשובתם לבקשה למתן פסיקתה התכחשו לעמדתם זו, ותחת זאת טענו, ללא כל הסבר שיש בו כדי להפיס את הדעת, כי מדובר בקביעה מכוונת של בית המשפט המחוזי. בנסיבות אלה, אין לאפשר למשיבים להתנגד להגשת בקשה לתיקון טעות בשל חלוף הזמן, מקום שהתנהלותם תרמה להגשת הבקשה במועד שבו הוגשה.

25. זה המקום להעיר, כי אופן התנהלותם של המשיבים לאורך תהליך מימוש פסק הדין לא היה משביע רצון, לשון המעטה. תחילה, נתלו המשיבים בטעות האמורה כדי להעביר למבקשת חשבונית בסכום מופחת, על בסיס חישוב שאין לו זכר בפסק הדין; כן הוסיפו והפחיתו מסכום החשבונית סכום נוסף בגין "חלקו של המשיב 3" – באופן שגם לו, כפי שיפורט להלן, אין כל עיגון בפסק הדין. ולבסוף, בתגובתם לבקשה למתן פסיקתה, התנערו מעמדתם הקודמת לפיה יש להוסיף מע"מ לסכום החשבונית, וטענו כי עמדתה זו של המבקשת, נדחתה על-ידי בית המשפט העליון. זאת, מבלי שציינו כי עמדה זו הייתה אף עמדתם שלהם; כי למעשה הוצע לצדדים על-ידי ערכאת הערעור להבהיר את העניין בהסכמה; וכי פסק הדין בערעור כלל לא התייחס לסוגיה האמורה.

26. כפי שכבר צוין, טעם נוסף להתערבות בהחלטתו של בית המשפט המחוזי, הוא התעלמותו מטענת המבקשת הנוגעת להפחתת חלקו של המשיב 3 מסכום החשבונית. המשיבים הפחיתו סך של 208,277 ₪ מסכום המע"מ בחשבונית, וזאת, לטענתם, "בהתאם לסעיף 9 בעמ' 10 לפסק הדין". אלא שסעיף זה אינו יכול להוות בסיס להפחתה שנעשתה. בסעיף האמור, דחה בית המשפט המחוזי את טענת המשיבים להעדר עילת תביעה נגד המשיב 3. נקבע, כי החובה להנפקת חשבונית אמנם אינה חלה על המשיב 3 משאינו "עוסק" כהגדרתו בחוק המע"מ – ואולם, בהיותו צד להסכם כחלק מבעלי המקרקעין, חלה עליו חובה לדאוג כי המשיבות 1-2 ינפיקו למבקשת חשבונית מס כדין; וככל שלא ניתן יהיה להתקזז בגינה, יהיה עליו לפצות את המבקשת, ביחד ולחוד עם יתר המשיבות. מן האמור עולה, כי להפחתה שביצעו המשיבים אין כל בסיס, והיא נוגדת את הקביעות בפסק הדין.

27. סוף דבר: הערעור מתקבל, והחלטת בית המשפט המחוזי מיום 31.3.2024 – מבוטלת.

ניתנת בזאת פסיקתה לפיה ישלמו המשיבים למבקשת, ביחד ולחוד, את סכום המע"מ שנקבע בפסק הדין, בסך 1,462,106 ₪, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק מחודש אפריל 2013, בניכוי סכום המע"מ בגינו זוכתה המבקשת בסך 1,041,386 ₪, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית כחוק ממועד הזיכוי (17.10.2023).

המשיבים יוסיפו וישלמו למבקשת, בגין הוצאותיה בשתי הערכאות, סך של 30,000 ₪.

ניתנה היום, י"ב שבט תשפ"ה (10 פברואר 2025).

גילה כנפי-שטייניץ
שופטת